

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

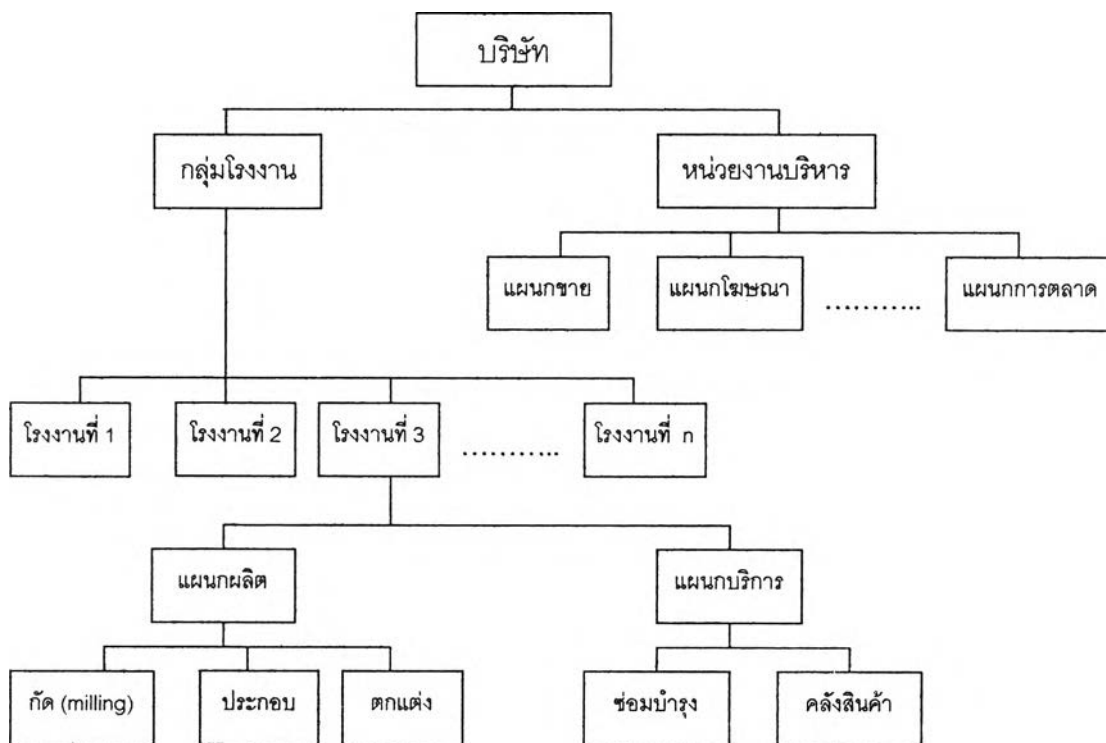
ในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า การศึกษาไม่เพียงแต่ให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังให้ประโยชน์ต่อสังคมอีกด้วย การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะทำให้คนมีประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้น การให้การศึกษาจึงเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง เป็นการพัฒนา “ทรัพยากรมนุษย์”

ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของนิสิต/นักศึกษา ขณะที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยในแต่ละปีนั้น ส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนิสิต/นักศึกษาเอง เช่น ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าลงทะเบียน ค่าพาหนะเดินทาง ค่าหนังสือตำรา เป็นต้น ส่วนค่าใช้จ่ายอีกส่วนหนึ่งจะเป็นงบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นค่าที่ดิน ค่าก่อสร้างอาคาร อุปกรณ์การศึกษา ค่าเงินเดือนของครู อาจารย์และเจ้าหน้าที่ ตลอดจนค่าวัสดุต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอน งบประมาณแผ่นดินและงบประมาณเงินรายได้ทั้งหมดจะถูกนำมาวิเคราะห์เป็นต้นทุนต่อคนของการผลิตบัณฑิต

ปัญหาการขาดการวิเคราะห์ต้นทุนต่อคน (ต้นทุนต่อนิสิต 1 คน) นั้นเป็นหนึ่งในปัญหาอุปสรรคด้านการจัดการทรัพยากรเงินของมหาวิทยาลัย การบันทึกต้นทุนของแต่ละหน่วยงานไม่มีประโยชน์เท่าใดนัก เพราะไม่ได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ต่อเพื่อวิเคราะห์หาต้นทุนต่อคนของการผลิตบัณฑิตซึ่งทำให้ฝ่ายบริหารขาดข้อมูลในการตัดสินใจ การวางแผนและการควบคุม

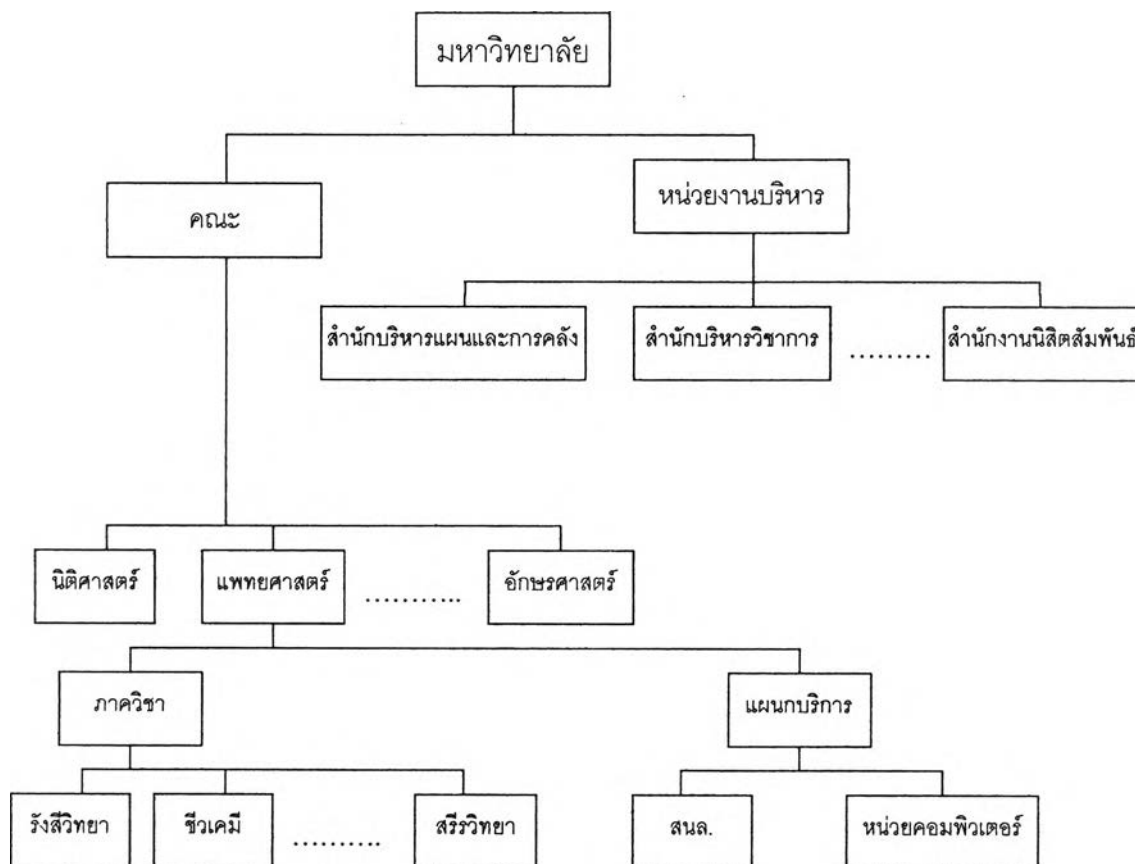
งานวิจัยนี้เกิดขึ้น เพื่อหาวิธีการในการคำนวณต้นทุนต่อคนในหลักสูตรที่เป็นกรณีศึกษา วิธีการคำนวณต้นทุนในงานวิจัยนี้ สามารถใช้เป็นต้นแบบในการคำนวณต้นทุนต่อคนในอนาคตของคณะแพทยศาสตร์และคณะอักษรศาสตร์ต่อไป รวมทั้งคณะอื่น ๆ ก็สามารถนำไปศึกษาและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับโครงสร้างต้นทุนของตนเองได้

มหาวิทยาลัยเป็นองค์กรที่มีลักษณะซับซ้อน ประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ภายในมากมาย หน้าที่หลักของมหาวิทยาลัยคือการผลิตบัณฑิต เพื่อให้เกิดความเข้าใจจึงขอเปรียบเทียบมหาวิทยาลัยเสมือนกับบริษัทที่มีลักษณะเป็นกลุ่ม ประกอบด้วยโรงงานต่าง ๆ และหน่วยงานบริหารซึ่งทำหน้าที่ในการสนับสนุนโรงงานทุกโรงงาน โรงงานแต่ละโรงงานจะผลิตสินค้าของตัวเอง ไม่เกี่ยวข้องกับโรงงานอื่น ภายในโรงงานประกอบด้วยแผนกผลิตและแผนกบริการ สินค้าของแต่ละโรงงานมีความหลากหลาย รูปที่ 1.1 แสดงตัวอย่างโครงสร้างองค์กรของบริษัท

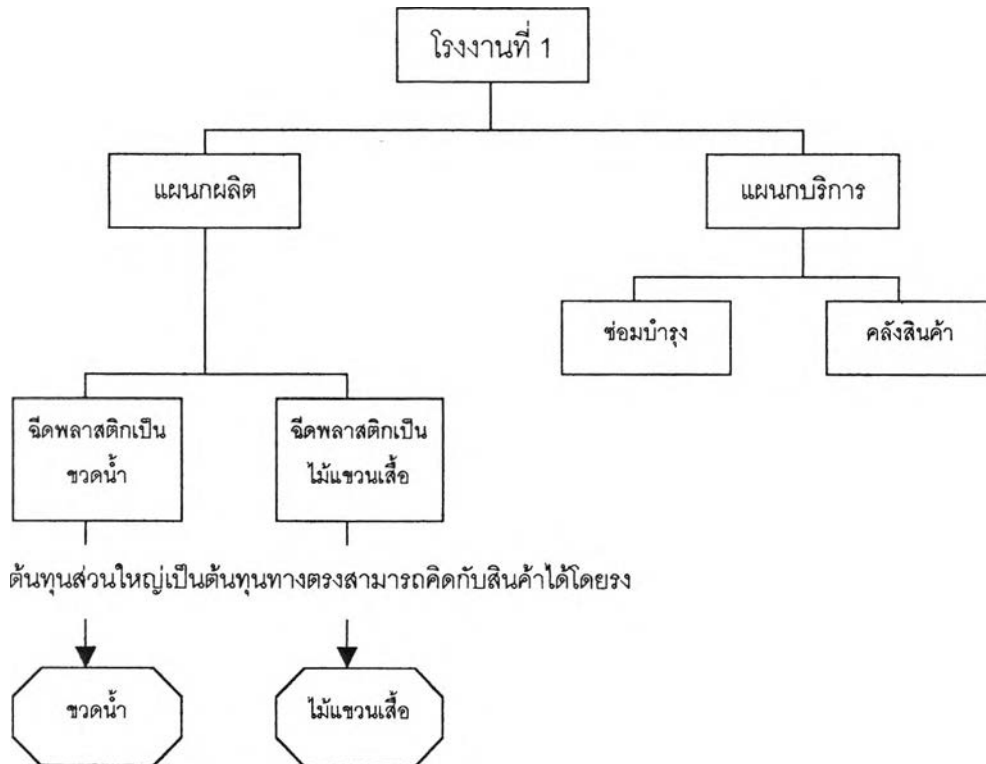
รูปที่ 1.1 แสดงตัวอย่างบริษัทเพื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัย

คณะต่าง ๆ เปรียบเสมือนโรงงาน หน่วยงานบริหารในระดับมหาวิทยาลัยเปรียบเสมือนหน่วยงานบริหารของบริษัท เพราะทำหน้าที่ในการสนับสนุนการทำงานของคณะและหน่วยงานอื่น ๆ แต่ละคณะก็จะผลิตบัณฑิตของตนเองขึ้นมา แผนกผลิตของคณะคือภาควิชาต่าง ๆ แผนกบริการของคณะคือสำนักเลขานุการคณะ ฯ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่สนับสนุนการผลิตบัณฑิต เช่น ห้องสมุด ศูนย์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น สินค้าของคณะคือบัณฑิตซึ่งมีหลากหลายหลักสูตร รูปที่ 1.2 แสดงตัวอย่างโครงสร้างของมหาวิทยาลัย

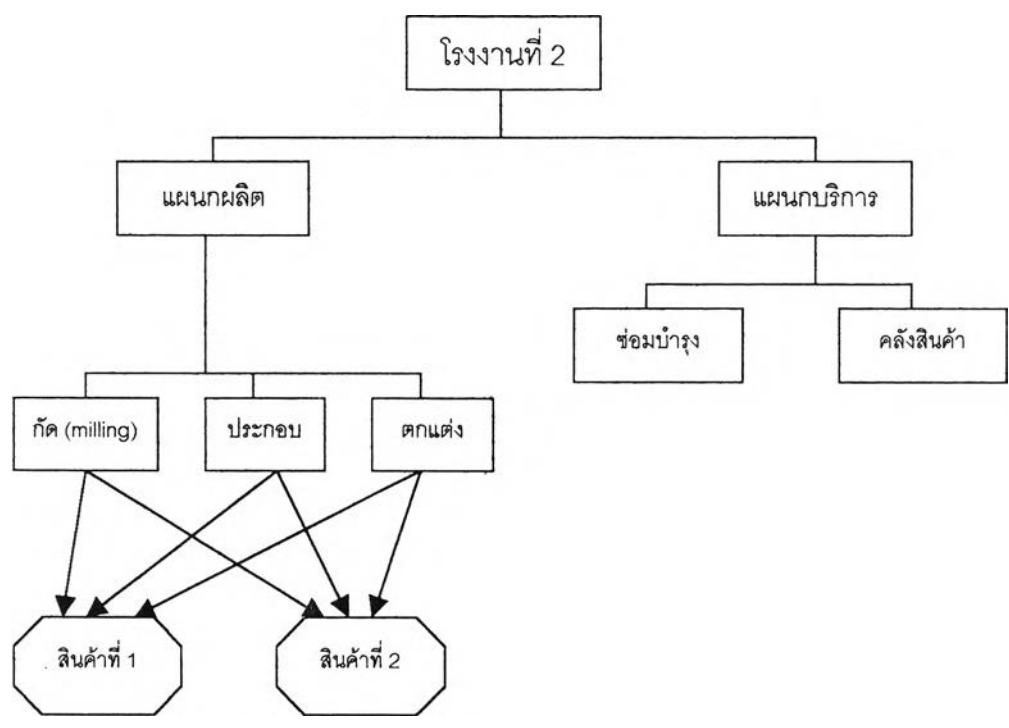
รูปที่ 1.2 แสดงตัวอย่างโครงสร้างองค์กรของมหาวิทยาลัย

คณะแพทยศาสตร์กับคณะอักษรศาสตร์มีวิธีการในการวิเคราะห์ต้นทุนแตกต่างกัน เนื่องจากความแตกต่างในลักษณะการผลิต คณะอักษรศาสตร์มีลักษณะการผลิตบัณฑิตเหมือนกับคณะอื่น ๆ คือ ในแต่ละภาควิชาของคณะมีการผลิตบัณฑิตของภาควิชาเองซึ่งอาจจะมีหลายหลักสูตร เช่น ภาควิชาภาษาอังกฤษของคณะอักษรศาสตร์สอนหลักสูตรปริญญาตรีและปริญญาโท ลักษณะการผลิตแบบนี้เป็นแบบ production line ต้นทุนของภาควิชาส่วนใหญ่จึงเป็นต้นทุนทางตรงซึ่งสามารถคิดต้นทุนกับหลักสูตรได้โดยตรง เพื่อความเข้าใจจึงแสดงการเปรียบเทียบระหว่างคณะอักษรศาสตร์กับโรงงานดังรูปที่ 1.3

รูปที่ 1.3 แสดงตัวอย่างของโรงงานที่มีลักษณะการผลิตแบบ production line

คณะแพทยศาสตร์มีภาควิชาทั้งหมด 21 ภาควิชา ซึ่งทำการผลิตบัณฑิตหลายหลักสูตร หลักสูตรปกตินั้นเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรีซึ่งนิสิตจำเป็นต้องเรียนวิชาต่าง ๆ จากทุกภาควิชา ลักษณะการผลิตเป็นแบบ assembly line ต้นทุนของภาควิชาส่วนใหญ่เป็นต้นทุนทางอ้อมไม่สามารถคิดโดยตรงกับหลักสูตรปกติได้เพราะหลักสูตรอื่นก็ใช้ทรัพยากรจากภาควิชาต่าง ๆ ด้วย เพื่อความเข้าใจจึงแสดงการเปรียบเทียบระหว่างคณะแพทยศาสตร์กับโรงงานดังรูปที่ 1.4

รูปที่ 1.4 แสดงตัวอย่างของโรงงานที่มีลักษณะการผลิตแบบ assembly line

เนื่องจากต้นทุนส่วนใหญ่ของหลักสูตรปกติของคณะแพทยศาสตร์ เป็นต้นทุนทางอ้อม ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงได้วิเคราะห์ต้นทุนกิจกรรม (Activity based costing) คู่กับระบบต้นทุนแบบดั้งเดิม (Traditional costing) เพราะระบบต้นทุนกิจกรรมสามารถวิเคราะห์ต้นทุนทางอ้อมได้ถูกต้องเที่ยงตรงกว่า

ในอดีตนั้น ยังไม่เคยมีการวิเคราะห์การปันต้นทุนของหน่วยงานบริหารในระดับมหาวิทยาลัย (หน่วยงานบริหารนอกคณะ) แบบดั้งเดิมและแบบกิจกรรมให้แก่คณะเลย ต้นทุนเหล่านี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการผลิตนิสิตโดยตรงแต่ช่วยในการบริหารงานของคณะเพื่อผลิตบัณฑิต ดังนั้นถือว่าต้นทุนนี้เป็นต้นทุนทางอ้อมของคณะ สมควรที่จะถูกรวมเป็นต้นทุนของคณะด้วย

1.2 ที่มาของงานวิจัย

คณะอักษรศาสตร์ยังไม่เคยมีการวิเคราะห์ต้นทุนต่อคนของการผลิตบัณฑิตเลย จึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ ในส่วนคณะแพทยศาสตร์นั้นมีงานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ต้นทุนต่อคนของการผลิตบัณฑิตแล้ว 2 งานวิจัย คือ งานวิจัยของจันทิมา ชัยมงคล และ อัจฉรา จรัสสิงห์

จันทิมา ชัยมงคล (2539) ได้วิเคราะห์ต้นทุนการผลิตแพทย์ในระดับพรีคลินิก (ปี 1, ปี 2 และปี 3) ของคณะแพทยศาสตร์ อัจฉรา จรัสสิงห์ (2539) ได้ทำการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตแพทย์ในระดับคลินิก (ปี 4, ปี 5 และปี 6) ของคณะแพทยศาสตร์ ทั้งสองงานวิจัยนี้มีแนวทางเดียวกัน เพียงแต่ในงานวิจัยของอัจฉรา จรัสสิงห์ได้รวมต้นทุนจากแผนกต่าง ๆ ในโรงพยาบาลด้วย เพราะเป็นการวิเคราะห์ระดับคลินิก

การวิเคราะห์ต้นทุนของคณะแพทยศาสตร์ของงานวิจัยนี้เกิดขึ้น เพราะต้องการวิเคราะห์ต้นทุนต่อคนของการผลิตบัณฑิตให้ถูกต้อง โดยมีความแตกต่างจากงานวิจัยทั้ง 2 คือ ใช้เกณฑ์ในการปันต้นทุนสู่หน่วยงานรับต้นทุนและหลักสูตรต่างกัน ที่สำคัญคือในงานวิจัยนี้พยายามตัดต้นทุนในส่วนที่เป็นงานวิจัยและบริการวิชาการออกซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตบัณฑิต ต้นทุนในส่วนงานวิจัยและบริการวิชาการที่ตัดออกไปคือ เงินเดือนอาจารย์ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูง และเงินกองทุนบางส่วน

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาต้นทุนการผลิตบัณฑิตของคณะแพทยศาสตร์และคณะอักษรศาสตร์

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 งานวิจัยนี้ต้องการวิเคราะห์ต้นทุนต่อคนของการผลิตบัณฑิตของคณะอักษรศาสตร์ โดยใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษระดับปริญญาตรีเป็นกรณีศึกษา การวิเคราะห์ต้นทุนของคณะอักษรศาสตร์ใช้วิธีระบบต้นทุนแบบดั้งเดิม (Traditional costing)

1.4.2 งานวิจัยนี้ต้องการวิเคราะห์ต้นทุนต่อคนของการผลิตบัณฑิตของคณะแพทยศาสตร์ โดยใช้หลักสูตรปรกติระดับซึ่งเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรีเป็นกรณีศึกษา การวิเคราะห์ต้นทุนทำตั้งแต่ชั้นปี 2 ถึงปี 6 ของหลักสูตร โดยใช้ทั้งระบบต้นทุนแบบดั้งเดิม (Traditional costing) และระบบต้นทุนกิจกรรม (Activity based costing)

1.5 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1.5.1 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.5.2 รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เช่น

- โครงสร้างองค์กรของและหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กรเพื่อใช้ในการบัน
ต้นทุนทางอ้อมของหน่วยงานต่าง ๆ เข้าสู่คณะแพทยศาสตร์และอักษรศาสตร์
- งบประมาณและค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับ
การวิเคราะห์ต้นทุนต่อคนของหลักสูตรที่เป็นกรณีศึกษา
- ข้อมูลต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเป็นตัวขับเคลื่อนต้นทุน เช่น จำนวนพื้นที่ จำนวนบุคลากร
จำนวนนิสิต เป็นต้น
- กิจกรรมที่หน่วยงานต่าง ๆ ทำเพื่อผลิตนิสิต รวมทั้งข้อมูลต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเป็
นฐานกิจกรรมและตัวขับเคลื่อนต้นทุน

1.5.3 บันทึต้นทุนแบบดั้งเดิม (Traditional costing)

1.5.3.1 บันทึต้นทุนการบริหารของมหาวิทยาลัยเข้าสู่คณะแพทยศาสตร์ และคณะ
อักษรศาสตร์

1.5.3.2 บันทึต้นทุนทางอ้อมจากหน่วยงานบริการในคณะแพทยศาสตร์ และคณะ
อักษรศาสตร์เข้าสู่ภาควิชาต่าง ๆ

1.5.3.3 บันทึต้นทุนทางอ้อมจากภาควิชาเข้าสู่หลักสูตร

1.5.3.4 คำนวณต้นทุนต่อคนของนิสิตของหลักสูตรที่เป็นกรณีศึกษา

1.5.4 บันทึต้นทุนกิจกรรม (Activity based costing)

1.5.4.1 วิเคราะห์กิจกรรม (Activity Analysis)

1.5.4.2 ระบุฐานกิจกรรมและตัวขับเคลื่อนต้นทุน

1.5.4.3 หาอัตราของตัวขับเคลื่อนต้นทุนของแต่ละกิจกรรม

1.5.4.4 คำนวณต้นทุนต่อคนของนิสิตหลักสูตรปกติ ของคณะแพทยศาสตร์

1.5.5 สรุปผลการวิจัยและจัดทำรูปเล่มวิทยานิพนธ์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1.6.1 ฝ่ายบริหารได้ข้อมูลต้นทุนต่อคนของนิสิตที่ถูกต้องซึ่งทำให้ฝ่ายบริหารสามารถตัดสินใจ วางแผนและควบคุมได้ดีขึ้น

1.6.2 เป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนงบประมาณได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานมากขึ้น

1.6.3 เป็นแนวทางในการศึกษาต้นทุนต่อคนของนิสิตในหลักสูตรอื่น ๆ

1.6.4 เป็นแนวทางในการศึกษาต้นทุนต่อคนของนิสิตของคณะอื่น

1.6.5 เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจเพื่อศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

1.6.6 ฝ่ายบริหารสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ด้านต้นทุนได้